

**PREMIERE OF DRAMA "MASTER MANOLE", BY LUCIAN BLAGA IN
LVOV ON MARCH 27, 1934**

**PREMIERE DE LA DRAME « MAITRE MANOLE » DE LUCIAN BLAGA A
LVIV LE 27 MARS 1934**

**PREMIERA DRAMEI „MEȘTERUL MANOLE” LUI LUCIAN BLAGA LA
LWOW PE 27 MARTIE 1934**

Marcin MARYNOWSKI

Universitatea Jagiellonă

Polonia / Cracovia

Strada Golebia, 24, 31-007, Krakow

Abstract

This article describes the premiere of the play "Master Manole" written by Lucian Blaga, based on the original program presented to Lucian Blaga by the Director of Municipal Theatre in Lvov on its first release, along with an inscribed dedication. The program includes, inter alia, interesting articles, poems, photographs on the history of Romanian theater. This is evidence of the close contact of Polish-Romanian arts during the interwar period and the recognition of Lucian Blaga in Poland, a prominent Romanian poet, philosopher and diplomat.

Rezumat

Acest articol descrie desfășurarea premiera piesei "Meșterul Manole" de Lucian Blaga, pe baza programului inițial prezentat lui Lucian Blaga de către directorul Teatrului Municipal din Lvov la prima sa lansare, împreună cu o dedicație inscrisă. Programul include, printre altele, articole interesante, poezii, fotografii despre istoria teatrului românesc. Aceasta este o dovadă a contactului apropiat între arta polonă și română în perioada interbelică și recunoașterea proeminentului poet român, filozof și diplomat, Lucian Blaga, în Polonia.

Key words: *Lucian Blaga, Poland, Lvov, theater, interwar period*

Cuvinte cheie: *Lucian Blaga, Polonia, Lvov, teatru, perioada interbelică*

*“Domnului Lucian Blaga, pentru a comemora
premiera dramei sale Meșterul Manole în Teatrul
Municipal din Lwow, Wilam Horzyca director al
Teatrului Municipal, Lwow 27 martie 1934.”*

Seara încet umple camera, în care exista neobișnuită tăcere și așteptare. Sunetele zilei au dispărut treptat. Iau o broșură mică, legată în copertă verde, decorată cu litere de aur ornate și un colț alb-roșu. Titlul pe coperta relief prevede: „SCENA LWOWSKA, Miejskie Teatry we Lwowie, Dyrekcja Wilam Horzyca, sezon 1933/34”. („SCENA DE LWOW, Teatrul Municipal din Lwow, Directorul Wilam Horzyca, sezonul 1933/34”). Deja titlul mă pune într-o stare sentimentală. Lwow, teatru, perioada interbelică, cultură, artă în Lwow polonez. Privesc următoarele pagini este doar un program de spectacol teatral. Primele pagini sunt pline de anunțuri de diferite magazine și servicii. Mă uit prin ele și îmi imaginez viața în acest Lwow: magazine de lux care oferă bunuri interne și

externe. Aici țesături de lână, de mătase, acolo rochii și mantouri, apoi încălțăminte, cămăși, cravate, apoi din nou corsete și ciorapi, în alta parte casa de moda și un magazin mare. Fac publicitate și magazine cu birotica, cu mașini de scris, pilote și saltele, precum și brutărie cu pâine turcească cu stafide și o companie care vinde ceai, cafea și cacao. Nu lipsesc, de asemenea, produsele cosmetice, materiale fotografice, și în sfârșit, institute de asigurare și niște banci. Toate acestea îmi amintesc de Lwow interbelic, bogat și multicultural, prezentând influențele epocilor trecute. Este orașul polonez plin de istorie și artă, lângă primăria este Piața Centrala, cu cei doi lei din piatră, simboluri ale orașului, care sunt reprezentați cu e scuturi cu stema de Lwow cu înscrisere „Semper Fidelis Tibi Poloniae” („Mereu Fidel Ție Polonia”). Neobișnuită starea de spirit mă însoțește în continuare, când privesc adresele de magazine și servicii, celebre numele străzilor poloneze în Lwow: 3 Mai, Wałowa, Halicka, Hetmańska, Batorego, Kościuszki, Zimorowicza, Chorążczyzny, Piața Mariei, Piața Smolka. Și în cele din urmă, adresa editoriala: Tipografia Națională, Lwow, Str. Szajnochy 2. Lwow polonez din perioada interbelică. Am fost acolo de multe ori și eu, dar în timpul Uniunii Sovietice și mai târziu. Să schimb de-a lungul secolelor gazdele sale, dar, din fericire Lwow mai este. Am găsit în acest oraș sute de urme poloneze din trecut frumoase și emoționante. Dar, din păcate, astăzi Lwow nu mai este la fel de plin de culoare, nu atât de bogat, nu atât de frumos și nu atât de bine întreținut. Multe clădire au ajuns în stare proastă. Mai ales, palatele, gara, aeroportul și primăria nu mai amintesc ceremonii de stat, inclusiv vizite de liderii politici din România, care au vizitat Polonia și în drum spre Varșovia s-au oprit în Lwow. Au fost întâmpinați aici de către autoritățile poloneze: Regele Ferdinand și Regina Maria, Prințul Nicolae, precum și Regele Carol al II-lea, Prim-ministru și Patriarhul României Miron Cristea, Mitropolitul Bucovinei Visarion Puiu, precum și mulți alți reprezentanți al guvernului, Biserici Ortodoxe și autoritățile române centrale din perioada interbelică. Lwow a fost unul dintre cele mai importante centre ale vieții politice și culturale din perioada interbelică în Polonia.

În centrul Lwowului, la câteva străzile de la Piața Centrala, la sfârșitul unui bulevard pietonal frumos numit în perioada interbelică Wały Hetmańskie, există o impresionantă clădire: Teatrul și Opera din Lwow. Clădirea a fost construită în anii 1897-1900 în timpul ocupației austriece, și a fost un loc de întâlnire mistică a artei cu aspirații poloneze pentru independență. Decorul teatrului este plin de opere simbolice, care, în timpul împărțiri, semăna așteptate renaștere Poloniei. După deschiderea teatrului un ziar din Lwow a scris: "*(...) am ridicat o cetate care o să fie până în veșnicie, nu doar martor elocvent de dragoste noastră și respect pentru arta, ci, de asemenea, unul din focare de învățământ polonez (...)*"¹. În anii 30 al sec. XX scena din Lwow (care pe lângă Varșovia și Cracovia) a fost un cel mai important loc de teatru în Polonia. Au funcționat aici trei scene: dramă, comedie și operă. Teatrul Mare în Lwow și Teatre Municipale în Lwow în anii 1932-1937 au fost sub conducerea remarcabilă a directorului Wilam Horzyca, care a fost un regizor, scriitor, traducător și editor al mai străine multor publicații, critic de teatru, director al multor teatre din perioada interbelică și postbelică în Polonia, în anii 1930-1935 membru al Seimului polonez. În timpul exercitării de W. Horzyca funcției de director, scena din Lwow a fost printre cele mai interesante teatre în Polonia, iar în opinia merelui istorici al literaturii poloneze, profesorul Juliusz Kleiner, a fost unul dintre cele mai bune teatre în Europa.

Sezonul teatral 1933-1934 adus un eveniment de mare magnitudine. Iată în data de 27 martie 1934 s-au pregătit premieră dramei „Meșterul Manole” scris de Lucian Blaga. Asta a fost un eveniment cultural important nu numai în Lwow, dar în toată Polonia, pentru că autor dramei era cunoscut de către mediu intelectual polonez, de cercurile politice, culturale, științifice, teatrale, jurnalistice. Astfel, premiera dramei lui Lucian Blaga a atras atenția celor mai importante personalități și asociații din Polonia, și a fost pregătită în mod special (astăzi putem spune că a fost una dintre cele două piese străine jucate în teatrul în Lwow în perioada interbelică, la care au participat autorii lor).

¹ Ziar „*Dziennik Polski*” din Lwow, 4 octombrie 1900 r.

Lucian Blaga - poet, filosof, dramaturg, traducător, jurnalist, profesor universitar și diplomat român, a lucrat între anii 1926-1927 ca atașat de presă la Ambasada română de la Varșovia și a fost, de asemenea, consilier de presă la Varșovia și în alte capitale europene². Lucian Blaga avea în Polonia mulți prieteni, interesele sale și numeroasele abilități au făcut ca, pe lângă planul profesional, să-și câștige renumele ca și dramaturg. În anul 1927 Blaga a scris o dramă în cinci acte „Meșterul Manole”, care a fost foarte apreciată în Polonia și a fost prezentată, printre altele, la Teatrul Municipal din Lwow în sezonul 1933-1934. La spectacolul în premiera a fost tipărită o broșura specială - un program, în care cunoscutul istoric profesorul Emil Biedrzycki a scris în limba română cuvântul introductiv referitor la spectacolul „Meșterul Manole”, pe care l-a dedicat lui Lucian Blaga, Un exemplar al acestei broșuri, copertat special, a fost înmănat însuși lui Lucian Blaga, iar Directorul Teatrului Municipal din Lwow Wiliam Horzyca a scris personal o dedicație. Exemplarul broșurii dramei în premiera „Meșterul Manole” este o dovadă unică de prietenie dintre Lucian Blaga cu reprezentanții de seamă ai teatrului polonez și mediul științific polonez.

Profesorul Biedrzycki în introducerea programului tipărit a scris în limba română:

“Lui Lucian Blaga.

Cu dor am așteptat momentul, când vom putea admira pe scenă piesa Meșterul Manole.

Astăzi, asistând la aceasta înfăptuire, nu putem să nu ne exprimăm adâncă satisfacție și bucurie.

Căci ne dăm cu toții perfect seama că împărtășindu-ne cu Tine scumpe Maestre, la această taină care este arta Ta, urcându-ne călăuziți de Tine, la culmile simțirei și jertfirei omenești, ne apropiem tot mai mult de sufletul poporului românesc al cărui fiu fericit ești și din ale cărui adâncimi zvâcnește izvorul acestei arte.

Nu este o simplă întâmplare că orașul nostru, vechiul Lwow al legăturilor seculare polono-române, este acela în care prin Muza Ta, Maestre, se realizează astăzi o nouă etapă a năzuințelor noastre spre o pătrundere cât se poate de adânc românească. Suntem siguri că tocmai că în sufletul și cultura aici această sublimă manifestare de prietenie polono-română va lăsa cele mai trainice urme și va aduce cele mai frumoase roade.

Cu această convingere așteptăm ca reprezentația de astăzi să fie începutul unui schimb continuu de artă scenică polono-română, să fie această zale puternică de aur în lanțul care se cheamă înfrățirea polono-română.

Iți mulțumim, Scumpe Maestre, pentru această desfătare artistică. Iți mulțumim pentru prezența Ta personală. Iți zicem cel mai cordial: Bine ai venit!”³.

Pe lângă cuvântul introductiv referitor la spectacolul „Meșterul Manole”, profesorul Emil Biedrzycki a publicat în broșura în limba polonă lucrarea sa „Dramă și teatrul românesc.” În peste 5 pagini a descris cu exactitate începuturile creației dramatice, influențele, dezvoltarea și realizările teatrului românesc până în zilele de azi (BIEDRZYCKI 1934: 115-121). Opera sa reflecta în cel mai înalt grad cunoașterea teatrului românesc. Prelegerea lui începe cu o trimitere la motivele poloneze, care de multe ori apar în dramele istoricilor români. Biedrzycki de la bun început amintește pe Gheorghe Asachi, părintele literaturii, teatrului și jurnalismului românesc din Moldova și organizatorul primelor spectacole în limba română pe teritoriul României (dintre care primul a avut loc la Iași în luna decembrie 1816). În plus, un detaliu frumos asociat cu locul premierei dramei lui Lucian Blaga a fost faptul, că Gheorghe Asachi în Lwow a petrecut anii adolescenței și s-a format fiind elev și apoi student al universității din oraș. Trebuie subliniat faptul că în textul despre dramă și teatrul românesc Biedrzycki se adresează cititorului polonez interesat în mod special de istoria scenei românești. Prin urmare, prezintă toate împrejurările care au dus la dezvoltarea teatrului românesc în Iași și București, apoi a Teatrului Național, dificultățile și condiții în din vreme aceea,

² Autorul a folosit în acest paragraf un fragment din comunicare să: „Exemple ale alianței dintre a Doua Republică Polonă și România Mare în presa poloneză și în alte publicații poloneze din perioada interbelică” prezentat la Simpozion Internațional dedicat Zilei Naționale a României „96 de ani de la Mare Unire de la 1 Decembrie 1918”, Timișoara 21-22 noiembrie 2014.

³ Lui Lucian Blaga. E.B. (Emil Biedrzycki), „Scena Lwowska”, Sezon 1933/34, Zeszyt VI, Lwów 1934, s.115.

dezvoltarea, principalele tendințe tematice, rolul deosebit pe care l-au avut Mihai Kogălniceanu, Vasile Alecsandri și Costache Negruzzi, dar și talentatul și excepționalul autor, Ion Luca Caragiale. Acestor autori de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, li se mai alătură Al. Davila și Nicolae Iorga, care prezintă legăturile istorice polonezo-moldovenești, care apar în drame istorice, precum și lucrări traduse în poloneză. Biedrzycki amintește de cei mai proeminenți autori ai pieselor teatrale înainte de război (Barbu Ștefanescu-Delavrancea, Mihail Sorbul, Liviu Rebreanu) și după război, la fel amintește de (Victor Eftimiu, Horia Furtună, A. de Herz, Caton Theodoreanu, M. Saulescu, Mircea Rădulescu, G. Ciprian, N. Vladioianu, V. Rhone, I. Minulescu, V. I. Popa, Gib. Mihaescu, Adrian Maniu și Ion Pillat). Printre autorii talentați menționează, de asemenea, un număr considerabil de talente feminine, dintre care amintim pe Lucreția Petrescu. De asemenea sunt menționate, cele mai importante centre de teatru din România Mare, orașele având teatre naționale: București, Iași, Craiova, Chișinău, Cernăuți și Cluj. Pe de altă parte, la Opera de Stat din București - Biedrzycki scrie – „În ultimii ani joacă directorul Zaleski și echipa sa, în care există un număr considerabil al forțelor poloneze celebre”. Cursul se încheie cu menționarea celor mai cunoscuți actorii români din acea vreme.

Textul prelegerii despre drama și teatrul românesc confirmă cunoașterea unică și înțelegerea problemelor românești ale profesorului Emil Biedrzycki, născut în anul 1890 la Suceava, savant polonez, savant literar, istoric și lingvist. Pentru serviciile sale de cooperare polono-română în plan științific și educațional a fost decorat cu Crucea de Ofițer Ordinul de „Coroana de România” și cu medalia de aur românesc I. Clasa „Măritul în domeniul educației”. Prof. Emil Biedrzycki știa limba română, istoria României, înainte de război, a lansat, de asemenea, o carte “Legături culturale româno-poloneze” (Lwow, 1933), și „Prezentarea istoriei literaturii române” (Lwow 1935), iar după război, și după mutarea la Cracovia a publicat cartea „Nicolae Bălcescu scriitorul și revoluționar românesc” (Cracovia 1961) și monografia „Istoria polonezilor din Bucovina” (Cracovia 1973). A murit în Cracovia în 1975. Prin urmare, regretăm astăzi că prof. Biedrzycki în textul citat mai sus „din cauza lipsei de spațiu” nu a prezentat cititorilor un studiu dedicat exclusiv lucrării “Meșterul Manole”. Referindu-se la premiera dramei lui Lucian Blaga, Biedrzycki amintit piesa cu același titlu, menționatului Victor Eftimiu și lucrarea acestei teme, sub forma dramei de marele poet Octavian Goga. Cunoștințele care a avut despre această prof. Biedrzycki cu siguranță ar fi dat foarte interesante comparație acestor trei studii - Eftimiu, Goga, Blaga.

Pe paginile următoare (pp. 121-125) broșură ne permite să descoperim mai multe secrete. Găsim textul integral al dramei în patru acte lui Lucian Blaga „Meșterul Manole”. Text tradus în limba poloneză de Włodzimierz Lewik. Ce o traducere! Citiți-l într-o respirație și ritmul melodiei face cititorul să simtă exact tensiunea în creștere și dramatismul iminent al personajului principal. Acțiunea se dezvoltă de la narațiune lentă și se accelerează din ce în ce mai mult în momentele cheie a emoționa cititorul și aproape îi taie respirație la gândul dramei marelui umane. Sunt foarte curios dacă, la fel ca cititorul, și un spectator în teatrul a avut impresia în timpul spectacolului, cum ar fi stat lângă Manole însuși? Cum ar fi fost unul dintre participanții scenelor, ce se întâmplă? În prezenta broșură, vedem o fotografie mare, care arată interiorul Catedralei legendare, subscrisă „Biserica legendara în Curtea de Argeș, construită de Meșterul Manole”. Interiorul întuneric și sumbru al templului crește sentimentul de mister care însoțește citirea dramei.

Contrastul la textul dramei este ulterior, partea dedicată ideilor lui Adam Mickiewicz, cel mai mare poet polonez din epoca romantică (pp. 125-128). Textul frumos scris, corespunde activității lui Lucian Blaga un exemplu de căutare a rețetei pentru un teatru polonez separat, ieșind din tradiția poloneza, sensibilitate și sufletul polonez, unic și incomparabil, care nu intră în modă și tendințele internaționale. Ca și cum o trimitere la această temă este tipărită sub textul poeziei lui Lucian Blaga “Warszawa. Stare Miasto” (“Varșovia. Orașul Veche”, pag. 128). Acesta poezie scurtă, doar cu patru strofe tradusa în limba poloneză de Włodzimierz Lewik de asemenea ne arată ca un poet ca Lucian Blaga era sentimental și sensibil la frumusețea ascunsă a străzilor din centul vechi din Varșovia. În câteva cuvinte, vibrante, subtile și sugestive, găsim încântarea asupra fetei orașului misterios învăluită în noapte și ploaie.

La sfârșitul broșurii cititorul găsește încă un alt text interesant. Aceasta este o prezentare foarte curioasă: „Lucian Blaga ca un scriitor dramatic”, îmbogățită cu fotografia (PHILIPPIDE 1934: 129-131) mare. Autorul textului, Alexandru Philippide prezintă profilul lui Lucian Blaga ca dramaturg, de la debutul său în 1919, până la înflorirea talentului, ceea ce duce la un teatru cu totul nou, care nu a fost până acum. Referindu-se la drama „Meșterul Manole”, Philippide scrie că acesta este „fără îndoială, cea mai splendidă creația a sa, Blaga a ales ca subiect una dintre cele mai frumoase și emoționante legende și (...) a creat o dramă puternică și umană”.

Astfel, a arata ziua premierei „Meșterul Manole” a lui Lucian Blaga în Lwow, în 27 martie 1934. O broșură tipărită special pentru premiera a intrat în mâinile publicului care a venit la spectacol. Ei au putut citi în ea mai multe texte interesante: despre autorul dramei, teatru românesc și polonez, au putut găsi traducerea dramei puse în scenă, precum și poezia lui Lucian Blaga despre Varșovia. Broșura cu siguranță a fost un adevărat festin pentru toți iubitorii de teatru care au participat la acest eveniment extraordinar. Astăzi este, de asemenea, foarte interesantă, și deplasează cititorul la acea zi de primăvară a anului 1934. Doar un păcat că nu am văzut premiera. Dar o bucată neobișnuită al acestui eveniment a rămas până la zilele noastre.

Acesta este un exemplar unic, al acestei broșuri, copertate special, care a fost înmânate însuș ilui Lucian Blaga. Broșurii este o dovadă unica de prietenie dintre Lucian Blaga cu reprezentanții de seamă ai teatrului polonez și mediul științific polonez. Iar Directorul Teatrului Municipal din Lwow Wiliam Horzyca a scris personal o dedicație: “Domnului Lucian Blaga, pentru a comemora premiera dramei sale Meșterul Manole în Teatrul Municipal din Lwow, Wilam Horzyca director al Teatrului Municipal, Lwow 27 martie 1934.”

Bibliografie

Alexandru Philippide, „Lucian Blaga jako pisarz dramatyczny” („Lucian Blaga ca un scriitor dramatic”), „*Scena Lwowska*”, *Sezon 1933/34, Zeszyt VI*, Lwów 1934, p.129-131.

Ziar „*Dziennik Polski*” din Lwow, 4 octombrie 1900 r.

Lui Lucian Blaga. E.B. (Emil Biedrzycki), „*Scena Lwowska*”, *Sezon 1933/34, Zeszyt VI*, Lwów 1934, p.115.

Prof. Dr. E. Biedrzycki, „Dramat i teatr rumuński” („Dramă și teatrul românesc”), „*Scena Lwowska*”, *Sezon 1933/34, Zeszyt VI*, Lwów 1934, p. 115-121.

